

Danskernes adfærd og holdninger til corona-epidemien

Resultater fra HOPE-projektet
Professor Michael Bang Petersen
Professor Andreas Roepstorff

9/10/2020

SCHOOL OF BUSINESS AND SOCIAL SCIENCES
AARHUS UNIVERSITET

HOPE

1 HOPE-projektet giver en løbende monitorering af corona-epidemien set med befolkningens øjne

1.1 Baggrund for undersøgelsen

Grundkernen i at håndtere en epidemi er, at befolkningen skal ændre adfærd på centrale områder i deres professionelle og private liv, og de skal gøre det hurtigt. Det er de raskes adfærd i dag, der skaber næste uges smitteudvikling. Er alle grupper i samfundet tilstrækkeligt opmærksomme, føler de sig tilstrækkeligt klædt på, og følger de rent faktisk myndighedernes råd? Disse spørgsmål er afgørende for at stoppe epidemien. I et demokrati kræver det troværdigt politisk lederskab at sikre befolkningens adfærdsændringer. Vi måler derfor også løbende befolkningens bekymringer og deres opbakning til den førte politik. Det er en klassisk samfundsfaglig problemstilling at beskrive og forudsige adfærdsændringer. Vores undersøgelser følger udviklinger i danskernes reaktioner på corona-epidemien på baggrund af vores erfaringer med samfundsvidenskabelig forskning og metode. Datagrundlaget indsamles af hhv. Epinion og Kantar Gallup, som del af HOPE-projektet (www.hope-project.dk), der er finansieret med 27 millioner kroner af Carlsbergfondet.¹

Michael Bang Petersen

Professor, PhD
Department of Political Science
Aarhus University, Denmark

Andreas Roepstorff

Professor, PhD
Interacting Minds Centre
Aarhus University, Denmark

¹ Statistisk analyse af surveydata: Marie Fly Lindholt. Indsamling og analyse af kvalitative interviews: Catrine Sundorf Kristensen og Charlotte Nørholm

1.2 Stigende smittetal og nødvendigheden af kommunikation.

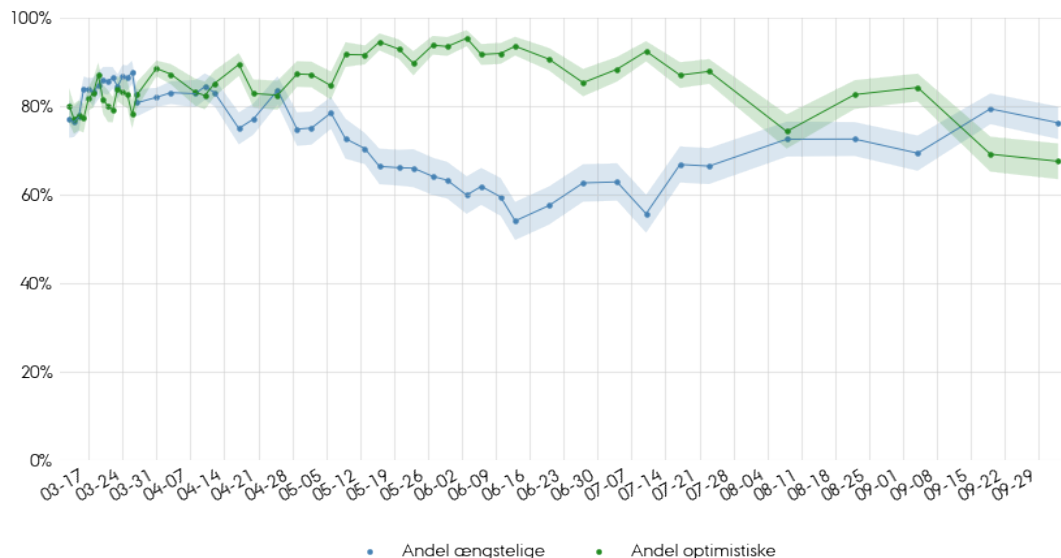
1.3 Hovedresultater fra undersøgelsen - 9. oktober 2020

- Udover den generelle udvikling i danskernes holdninger og adfærd indeholder denne rapport data fra en etnografisk dataindsamling med udgangspunkt i den forrige rapport. I den etnografiske dataindsamling har vi konkret præsenteret informanterne for grafer over udviklingen i danskernes ængstelse og viden og ladet dette danne udgangspunkt for samtalen.² På denne måde bidrager de kvalitative data til at nuancere forståelsen af udviklingen i danskernes ængstelse og viden.
- Danskerne reagerer i høj grad følelsesmæssigt på den nuværende fase i corona-krisen. Vi observerer det laveste niveau af optimisme for hele perioden (inklusive på nedlukningsdagen 13. marts), ligesom bekymringen har nået det højeste niveau siden starten af maj. For første gang siden marts har bekymringen således stabiliseret sig på et højere niveau end optimismen.
- De kvalitative data angående udviklingen i ængsteligheden indikerer, at bekymringen i høj grad relaterer sig til en øget usikkerhed på grund af kompleksiteten i den nuværende situation. Denne usikkerhed omhandler både et tidsmæssigt perspektiv, idet der er usikkerhed omkring hvor lang tid vi skal leve med corona-virussen, ligesom der også er usikkerhed relateret til, hvordan man som borger agerer i et genåbnet samfund.
- Usikkerheden omkring, hvordan man som borger agerer i et genåbnet samfund, understreges også af udviklingen i danskernes følelse af at have tilstrækkelig viden om, hvordan de som borgere skal forholde sig til corona-virussen. Ideelt ville danskernes selvvurderede handlekompetence ift. smitteforebyggelse stige, som pandemien skrider frem. Men udviklingen har været den modsatte. Konkret har danskernes niveau af viden stabiliseret sig på det laveste niveau for hele perioden. Dette er ikke mindst vigtigt, da analyser under den første del af nedlukningen viste, at en klar forståelse for sundhedsrådene var den vigtigste faktor for den konkrete smitteforebyggende adfærd (<https://psyarxiv.com/uzwgf/>). Yderligere analyser fra andre dele af HOPE-projektet understreger ligeledes, at danskernes opfattelse af sundhedsrådene er i opbrud (<https://bit.ly/3iE1egL>).
- De kvalitative data angående udviklingen i borgernes viden indikerer, at det lave niveau af viden er udtryk for (1) at vi befinder os i en mere kompleks situation i et genåbnet samfund, og (2) at de mange videnskilder skaber uvished om, hvordan man skal agere i et genåbnet samfund. Dette kan muligvis afspejle, at borgerne oplever det som en ny situation at skulle agere smitteforebyggende i et genåbnet samfund og efterlyser yderligere vejledning om, hvordan man skal lære at leve med COVID-19.
- Rapporten indeholder desuden en række internationale sammenligninger. Konkret viser disse, (1) at få danskere angiver, at de ikke kan overholde restriktioner ret meget længere sammenlignet med de andre lande i undersøgelsen, (2) at danskerne i høj grad finder det vigtigt at det er nemt at blive testet for at kunne håndtere de usikkerheder der er i den nuværende situation, og (3) at danskerne i markant højere grad end de øvrige landes befolkninger er positive overfor en kommende vaccine mod corona-virus.
- Opsummerende understreger data, at man bør skelne mellem to faktorer bag befolkningens adfærd og opfattelser: (1) Motivationen til at gøre "det rigtige" og (2) følelsen af at vide, hvad "det rigtige" er. Data viser tegn på, at den danske krisehåndtering oplever udfordringer ift. #2, men ikke ift. #1. Borgerne er med andre ord motiverede til at agere smitteforebyggende, men efter-spørger klare pejlemærker at navigere efter i et genåbnet samfund. Dette kommer både til udtryk ved at danskernes viden er på det laveste under hele pandemien, men også gennem den kvalitative dataindsamling, som understreger at danskernes usikkerhed i høj grad skyldes en tvivl om, hvordan vi som borgere agerer i et genåbnet samfund. Et vigtigt fokuspunkt bør således være, hvordan man kan reducere denne usikkerhed og hjælpe borgerne med at leve med COVID-19 i et genåbnet samfund.

²De kvalitative data er blevet til gennem et eksplorativt mixed method design, hvor rapportens kvantitative data har dannet grundlag for interviews (N=8). Grundet det begrænsede antal deltagere er den kvalitative data ikke repræsentativ.

2 For første gang siden marts har bekymringen stabiliseret sig på et højere niveau end optimismen.

2.1 Udvikling i danskernes holdning til corona-epidemien

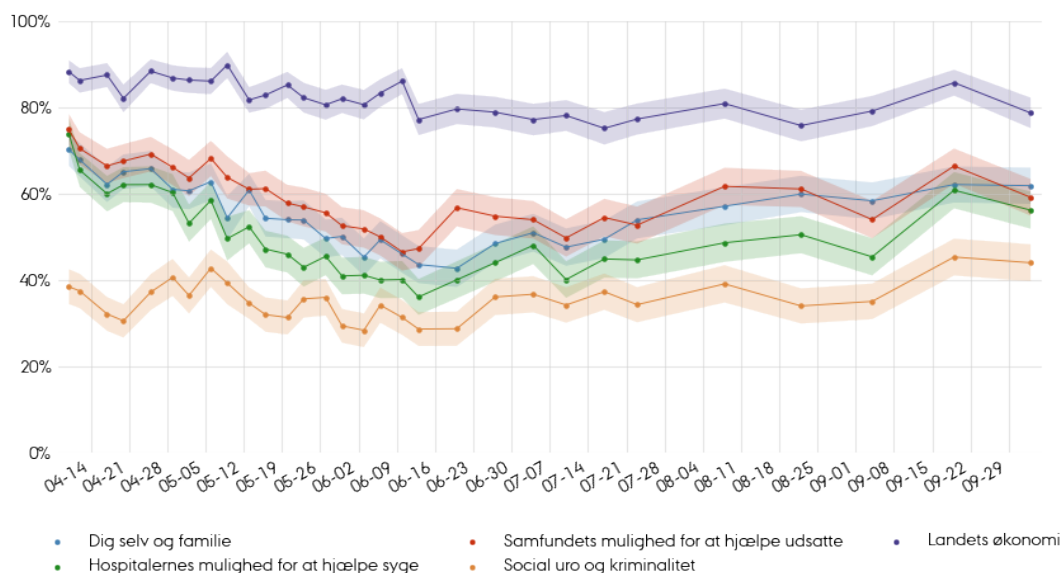
Note: N = 26.839. Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figuren viser udviklingen i andelen, der har svaret "I nogen grad" eller "I høj grad" til følgende spørgsmål: "I hvilken grad frygter du konsekvenserne af den nuværende situation med corona-virussen" og "2) I hvilken grad er du optimistisk i forhold til at Danmark indenfor den nærmeste fremtid kan få kontrol over corona-virussen."

2.2 Etnografisk dataindsamling om udviklingen i danskernes holdninger

- De kvalitative data omhandlende udviklingen i danskernes holdninger indikerer, at det højere niveau af ængstelighed er udtryk for (1) at der er stor usikkerhed omkring hvor lang tid vi skal leve med corona-virussen; og (2) at der er stor usikkerhed relateret til, hvordan man skal agere i et genåbnet samfund og dermed hvordan man lærer at leve med COVID-19.
 - "I starten så var det nyt, og der skete alle mulige ting (...) Folk synes, at de gjorde en indsats. Og så blev det godt, og så er det blevet værre, end det nogensinde har været. Og det viser bare, at man bliver nødt til at blive ved med at gøre de ting, man har gjort. Og det tror jeg først går op for folk nu; at det her kommer nok til at vare mange år. Og så daler optimismen ligesom. Okay, det var ikke bare lige en engangsting, som vi skulle have overstået og klappe hinanden på skulderen. Det er hverdagen nu."
 - "For mig er det nok tidshorisonten, tror jeg, der fylder mest. Man ved ikke rigtig, hvornår ting går tilbage til det normale, og hvad der når at ske i mellemtiden."
 - "Hvad må jeg gøre, og hvad må jeg ikke gøre? Skal jeg lade være med at tage hjem til min bedstemors fødselsdag? Sådant nogle ting, ikke? Men man står lidt selv med den. Og så bliver det sådan et vurderings spørgsmål, man selv står med, i stedet for at få at vide fra en eller anden myndighed eller en eller anden sundheds-et-eller-andet, at det er sådan her I skal forholde jer. Dét skal I gøre, og dét skal I ikke gøre. Så den ligger mere på en selv, og det tror jeg, at man bliver mere ængstelig af."

3 Danskernes bekymring er svagt faldende. Dette gælder især bekymringen for (I) landets økonomi, (II) samfundets mulighed for at hjælpe udsatte, og (III) hospitalernes mulighed for at hjælpe de syge.

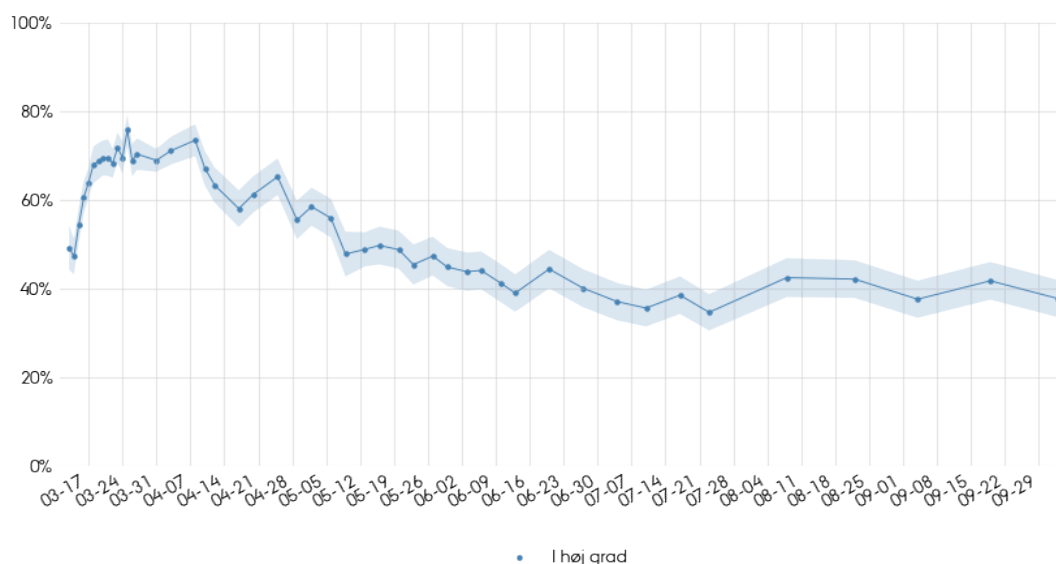
3.1 Udvikling i danskernes bekymring

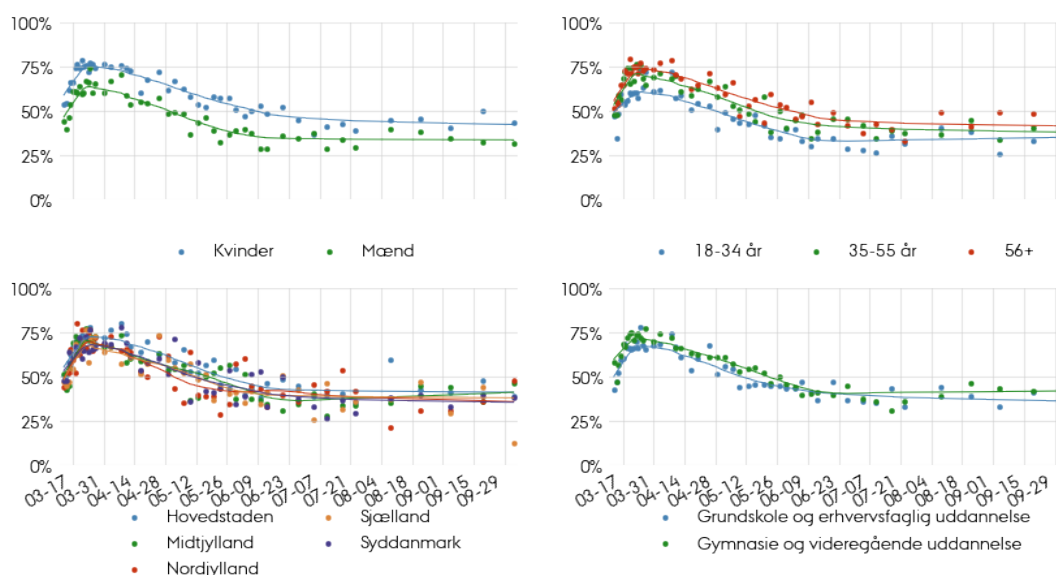
Note: N = 15.414. Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figuren viser udviklingen i andelen, der har svaret "I nogen grad" eller "I høj grad" til følgende spørgsmål: "I hvilken grad er du bekymret for konsekvenserne af corona-virussen... 1) for dig og din familie?, 2) for hospitalernes mulighed for at hjælpe syge?, 3) for samfundets mulighed for at hjælpe de udsatte?, 4) på social uro og kriminalitet?, 5) på landets økonomi?".

4 Andelen der i høj grad oplever at have ændret adfærd har de seneste måneder været nogenlunde stabil på omkring 40 procent. Denne andel har dermed været uforandret trods den forværrede smittesituation i september. Det er fortsat yngre mænd som i mindst grad oplever at have ændret adfærd.

4.1 Andel af befolkningen, der oplever høj grad af ændret adfærd

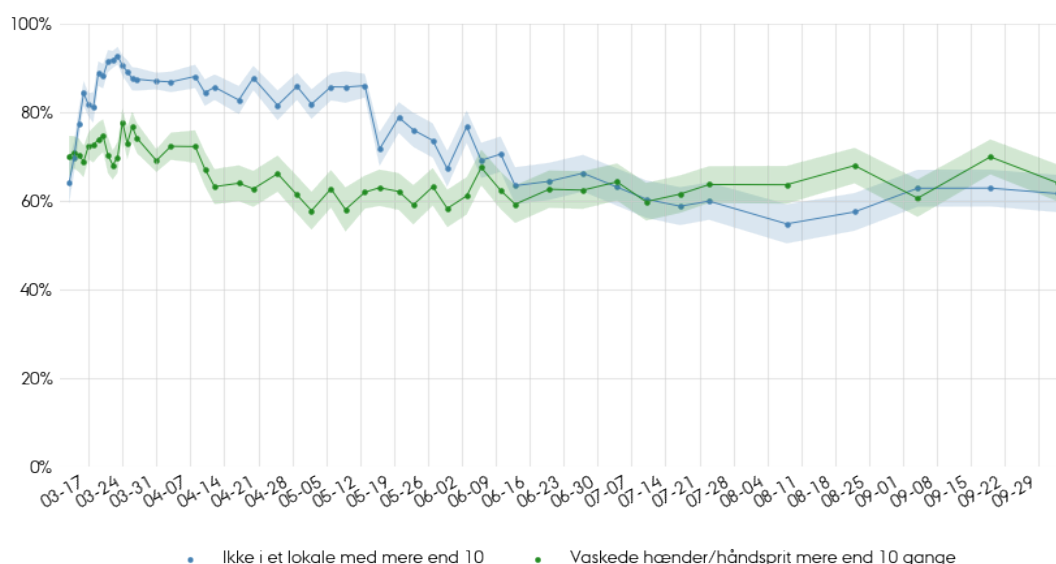
4.1.1 Udvikling i danskernes adfærd fordelt på demografiske variable

Note: N = 26.839. Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figurene viser udviklingen i andelen, der har svaret "I høj grad" til følgende spørgsmål: "I hvilken grad føler du, at den nuværende situation med corona-virussen har fået dig til at ændre adfærd for at undgå at sprede smitte?", opdelt på henholdsvis køn, alder, region og uddannelse.

- 5 Andelen der undgår lokaler med mere end 10 personer har været stabil den seneste måned - dog på et markant lavere niveau end under nedlukningen i foråret. Danskernes håndhygiejne er fortsat høj. Omkring 65 procent af danskerne rapporterer, at de vasker hænder eller bruger håndsprit mere end 10 gange i løbet af en dag.**

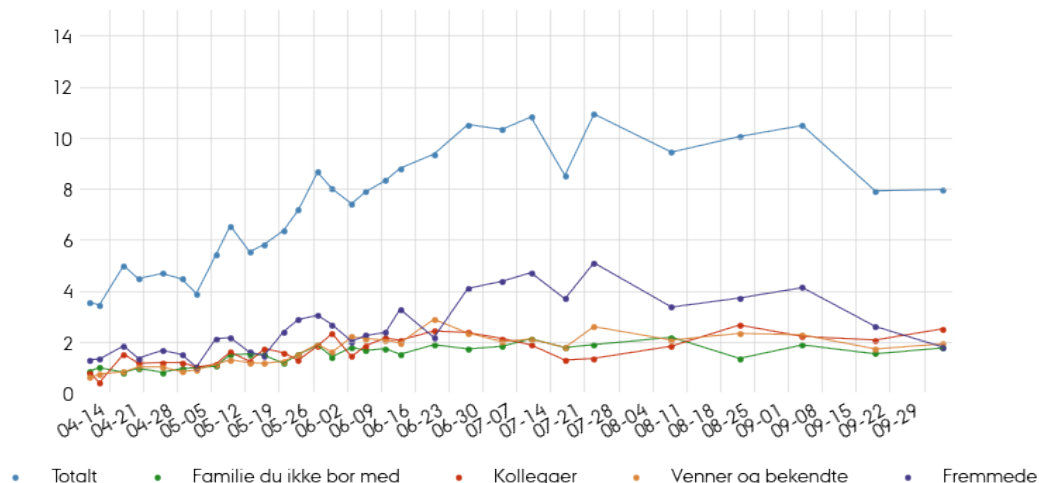
5.1 Udvikling i danskernes selvrapporterede smitteforebyggende adfærd

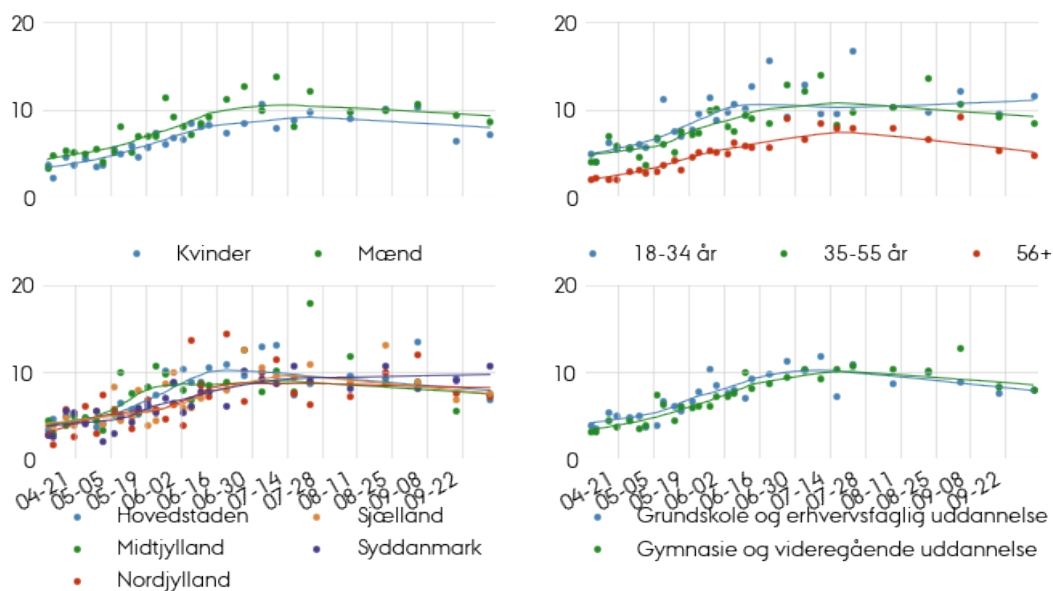
Note: N = 26.804. Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figuren viser udviklingen i andelen, der har svaret henholdsvis 1) "Nej" og 2) "+10" til følgende spørgsmål: 1) "Var du i et lokale med mere end 10 mennesker i går?" og 2) "Hvor mange gange vil du anslå, at du vaskede hænder eller brugte håndsprit i går?".

6 Antallet af kontakter har været stabilt på omkring 8 kontakter de seneste uger. Dette skyldes særligt et fald i antallet af kontakter med fremmede. Til gengæld er der ikke sket de store ændringer i kontakter med nære relationer.

6.1 Udvikling i danskernes kontaktadfærd

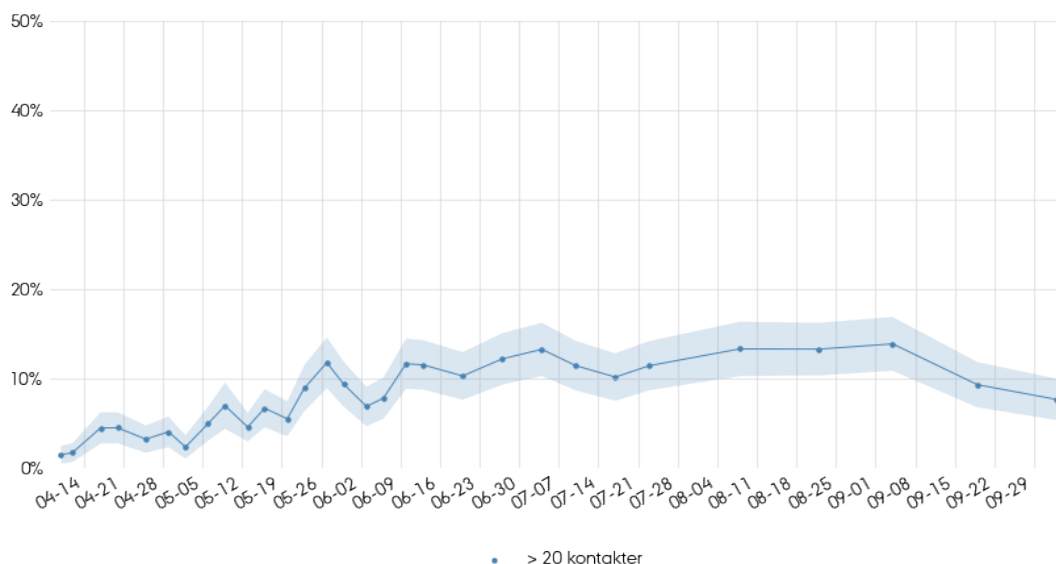
6.1.1 Udvikling i danskernes kontaktadfærd fordelt på demografiske variable

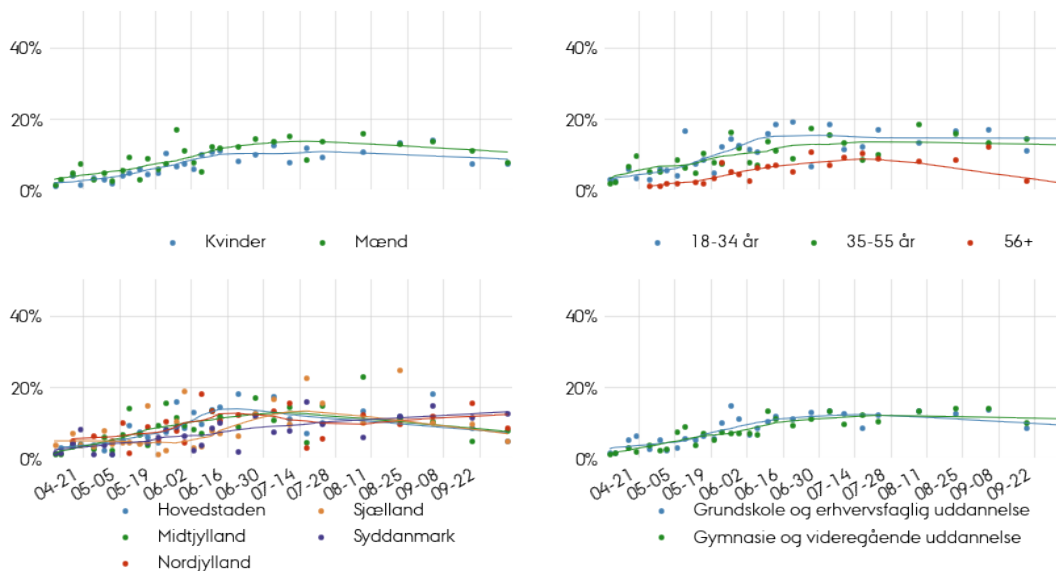
Note: N = 15.318. Figuren viser udviklingen i det gennemsnitlige antal kontakter for henholdsvis 1) Øvrig familie, som du ikke bor sammen med, 2) Kollegaer, 3) Venner og bekendte (dvs. folk du kender navnet på), og 4) Fremmede (dvs. folk som du ikke kendte i forvejen), opdelt på henholdsvis køn, alder, region og uddannelse. Kontakter forstås her som personer, man har været tættere på end 2 meter i mindst 2 minutter.

7 Andelen af danskerne, som har mange kontakter (dvs. mere end 20) på et enkelt døgn er faldet til omkring 8 procent. Dette indikerer, at danskerne i højere grad end tidligere undgår potentielle superspredningsbegivenheder.

7.1 Andelen af potentielle superspredere

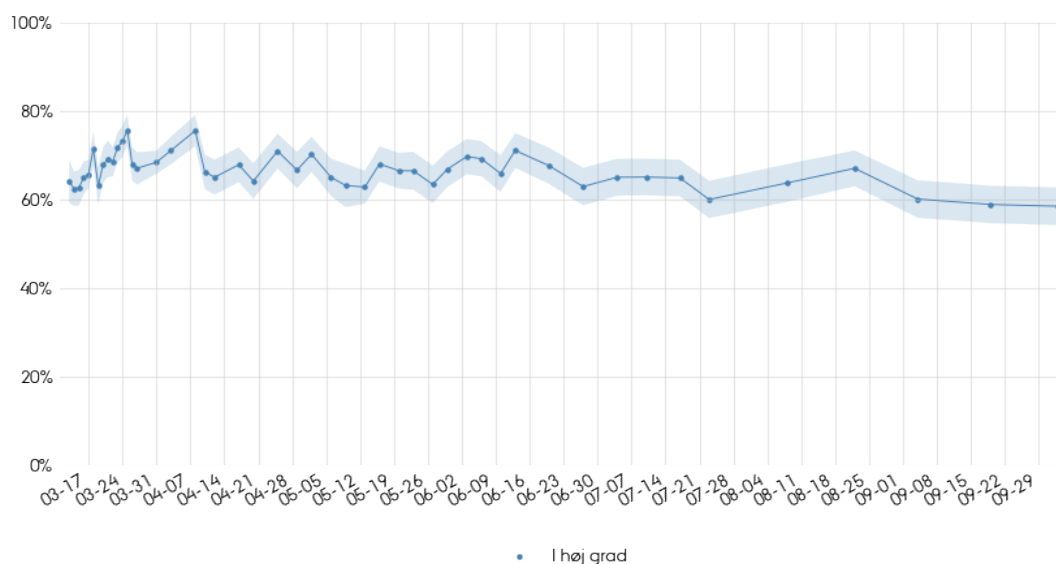
7.1.1 Udvikling i antal med mere end 20 kontakter fordelt på demografiske variable

Note: N = 15.318. Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figuren viser udviklingen i andelen, der har haft mere end 20 kontakter det seneste døgn, opdelt på henholdsvis køn, alder, region og uddannelse. Kontakter forstås her som personer, man har været tættere på end 2 meter i mindst 2 minutter.

8 Forskning i epidemier viser, at følelsen af at have tilstrækkelig viden er vigtig for borgernes efterlevelse af sundhedsmyndighedernes råd. Andelen af danskerne som føler, at de har den fornødne viden, har stabiliseret sig på det laveste niveau for hele perioden.

8.1 Andel af befolkningen, der i høj grad føler, at de har tilstrækkelig viden om, hvordan de som borgere skal forholde sig corona-virussen

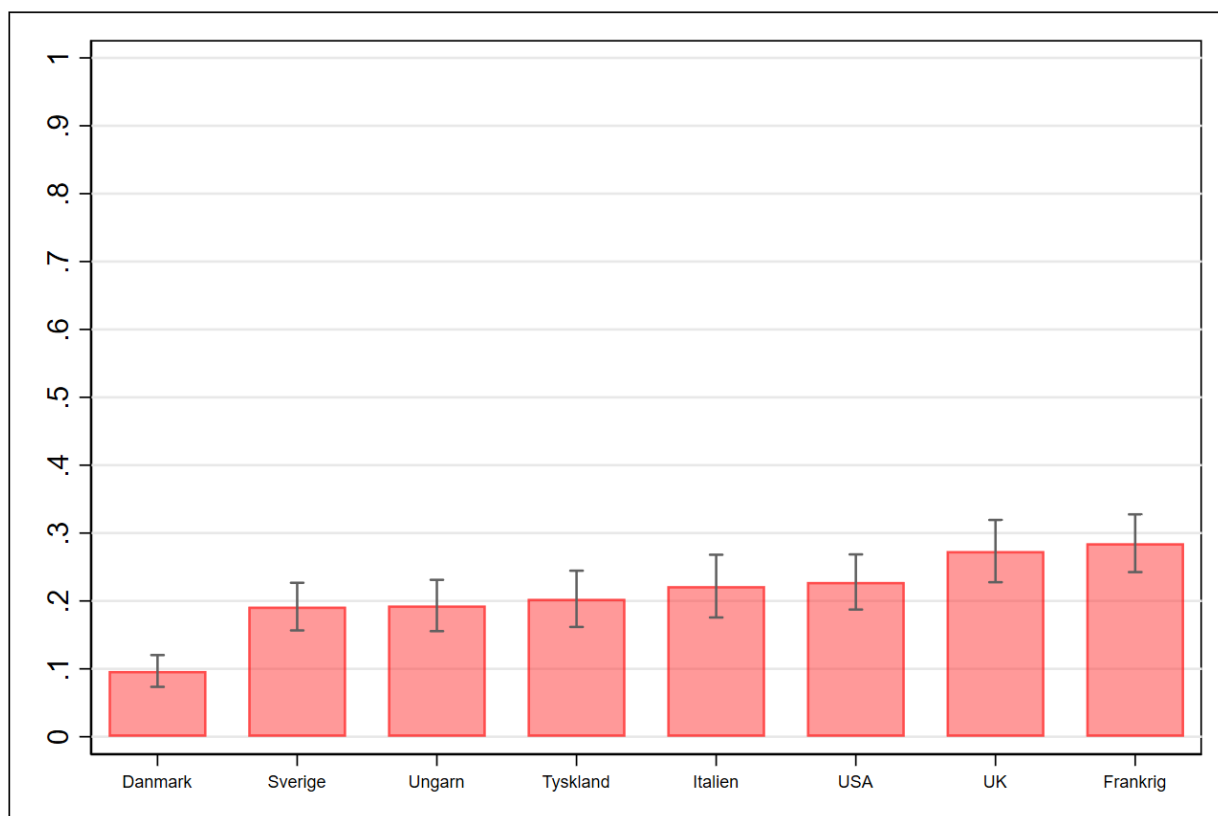
Note: N = 26.839. Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figuren viser udviklingen i andelen, der har svaret "I høj grad" til følgende spørgsmål: "I hvilken grad føler du, at du har tilstrækkelig viden om, hvordan du som borger bør forholde dig til corona-virussen?"

8.2 Etnografisk dataindsamling om udviklingen i danskernes viden

- De kvalitative data omhandlende udviklingen i danskernes viden indikerer, at det lavere niveau af viden er udtryk for (1) at vi befinder os i en mere kompleks situation; og (2) at de mange videnskilder skaber uvished omkring, hvordan man skal agere i et genåbnet samfund.
 - "Det hænger nok godt sammen med, at det er blevet mere komplekst at gøre det rigtige. Ikke at det er super kompliceret at huske alle reglerne nu, men det var i hvert fald nemmere, da man bare skulle blive indendøre og gå sjældent ud og handle og sådan."
 - "Jeg tror, at grunden til, at den er faldet nu, er, fordi vi begynder at få rigtig mange udmeldinger fra mange forskellige instanser. Det kan være ret forvirrende. Regeringen siger ét, og så siger Statens Serum Institut noget andet, og så siger Sundhedsministeriet noget tredje. Så er man sådan lidt; hvem har mere vægt end andre, og hvad skal vi stole på? Og er der overhovedet nogen af dem, der ved noget som helst?"

- 9 Danmark er det land i undersøgelsen, hvor færrest mener, at de ikke kan blive ved med at overholde restriktionerne. Konkret angiver kun 10 procent af danskerne, at de ikke kan blive ved med at overholde restriktionerne mod corona-virus ret meget længere.

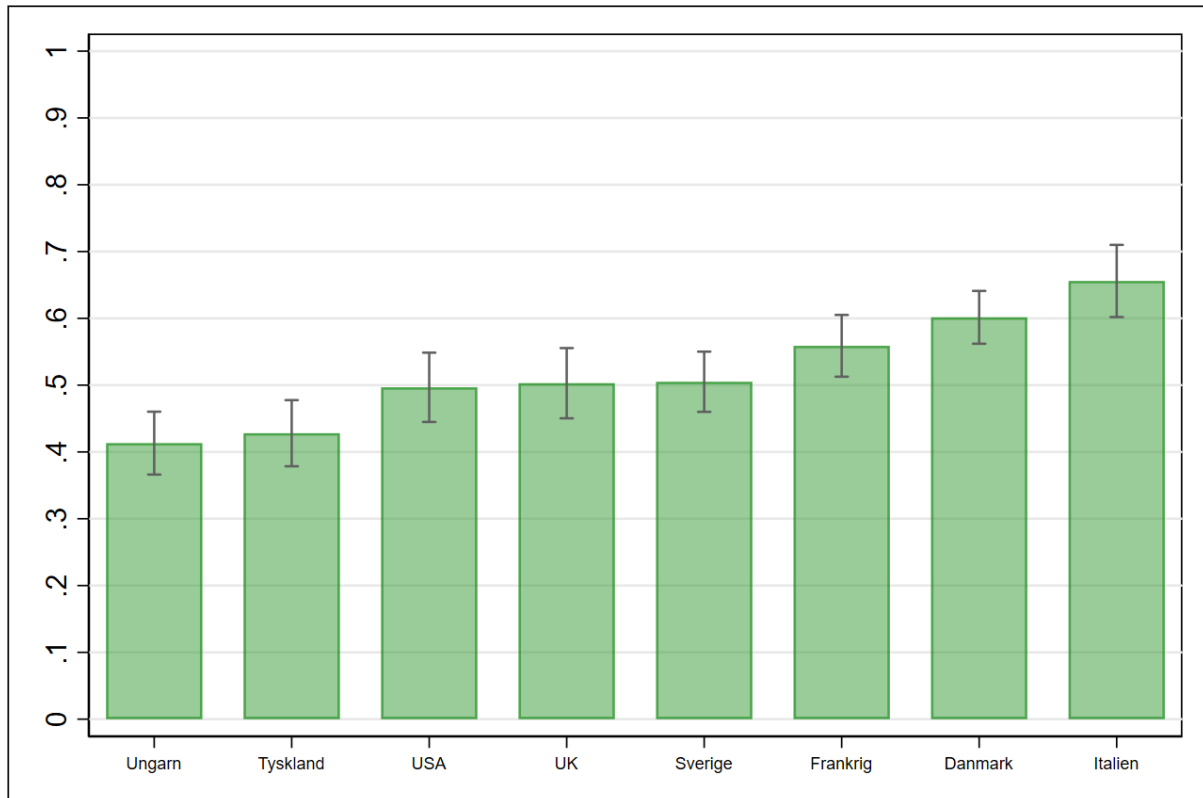
9.1 Andel der ikke kan blive ved med at overholde restriktionerne opdelt på lande

Note: N = 4.654. De lodrette streger på søjlerne indikerer 95% konfidensintervaller. Figuren viser andelen, der har svaret "Helt enig" eller "Delvis enig" til følgende spørgsmål: "Jeg tror ikke, at jeg kan blive ved med at overholde restriktionerne mod corona-virus ret meget længere". Figuren er baseret på data for perioden 13/9-3/10.

10 Danmark er et af de lande i undersøgelsen, hvor flest svarer, at det er vigtigt for dem at det er nemt at blive testet. Konkret svarer 60 procent af danskerne, at det er vigtigt for dem, at de nemt kan blive testet for corona-virus for at håndtere de usikkerheder der er i den nuværende situation.

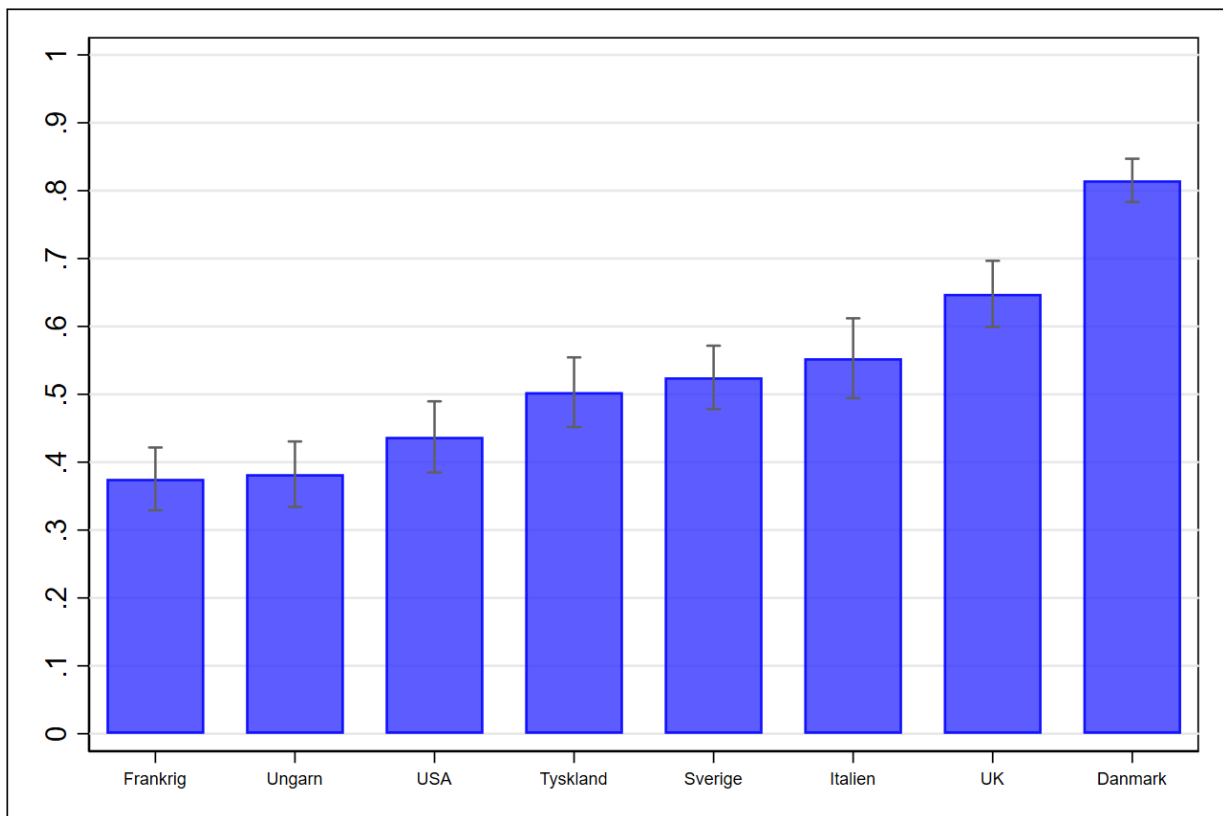
10.1 Andel der mener, at det er vigtigt for dem, at de nemt kan blive testet opdelt på lande

Note: N = 4.654. De lodrette streger på søjlerne indikerer 95% konfidensintervaller. Figuren viser andelen, der har svaret "Helt enig" eller "Delvis enig" til følgende spørgsmål: "Det er vigtigt for mig, at jeg let kan blive testet for, om jeg er smittet med corona-virus for, at jeg kan håndtere alle de usikkerheder, der er skabt i den nuværende situation med corona-virus". Figuren er baseret på data for perioden 13/9-3/10.

- 11 Danmark er det land i undersøgelsen, hvor klart flest er positive over for at tage imod en kommende vaccine. Konkret angiver 51 procent af danskerne, at de er helt sikre på at de vil tage imod en godkendt vaccine, hvis sundhedsmyndighederne anbefaler det. 31 procent af danskerne er delvist enige heri.**

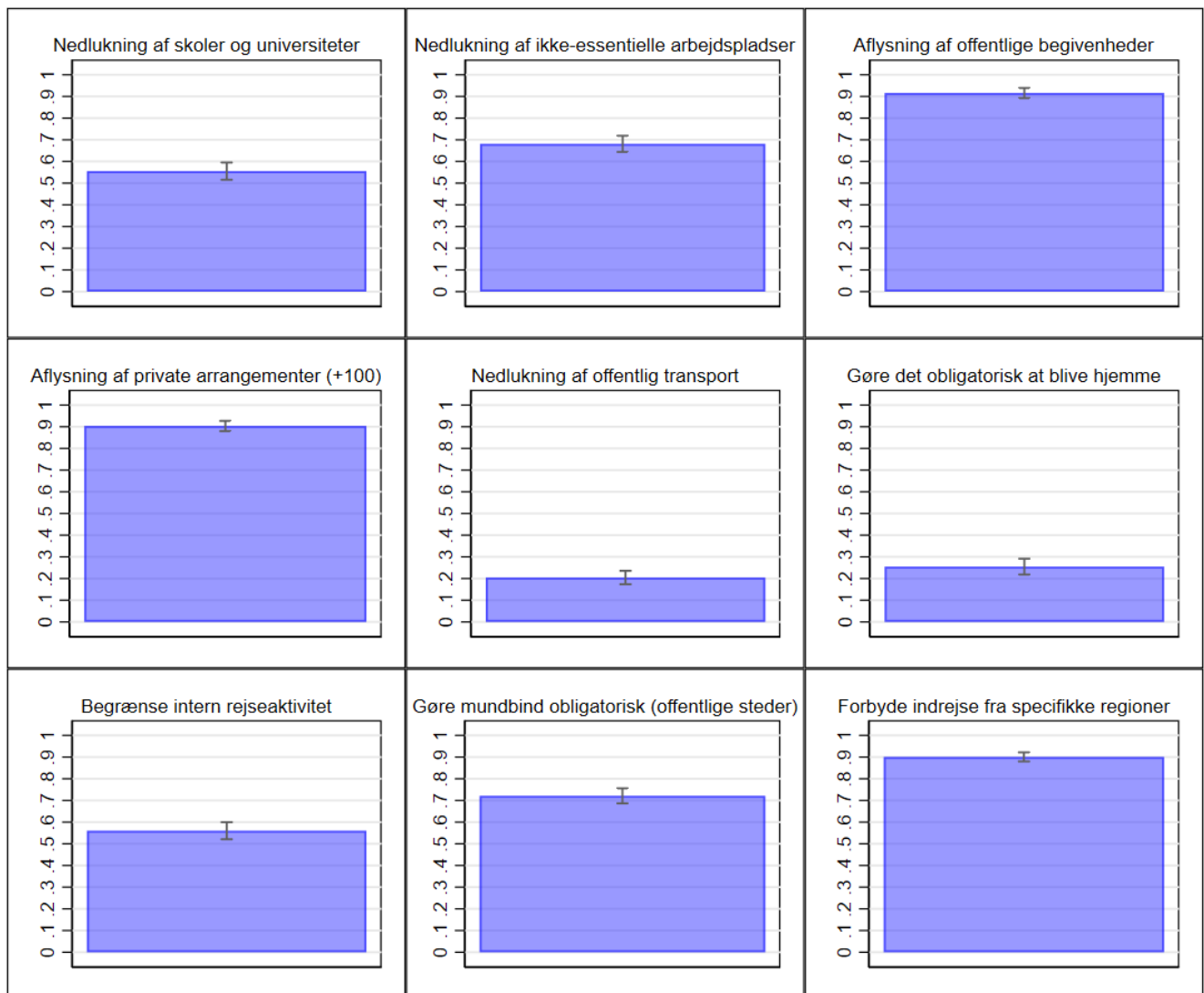
11.1 Andel der vil tage imod en kommende vaccine opdelt på lande

Note: N = 4.402. De lodrette streger på søjlerne indikerer 95% konfidensintervaller. Figuren viser andelen, der har svaret "Helt enig" eller "Delvis enig" til følgende spørgsmål: "Jeg vil følge sundhedsmyndighedernes råd, hvis de anbefaler folk som mig at få en godkendt vaccine mod corona-virus". Figuren er baseret på data for perioden 13/9-3/10.

12 Danskerne støtter aflysning af offentlige begivenheder, aflysning af private arrangementer med mere end 100 deltagere samt at forbyde indrejse for udlændinge fra specifikke regioner. Desuden er der moderat opbakning til nedlukning af alle ikke-essentielle arbejdspladser og at gøre det obligatorisk at bære mundbind på offentlige steder.

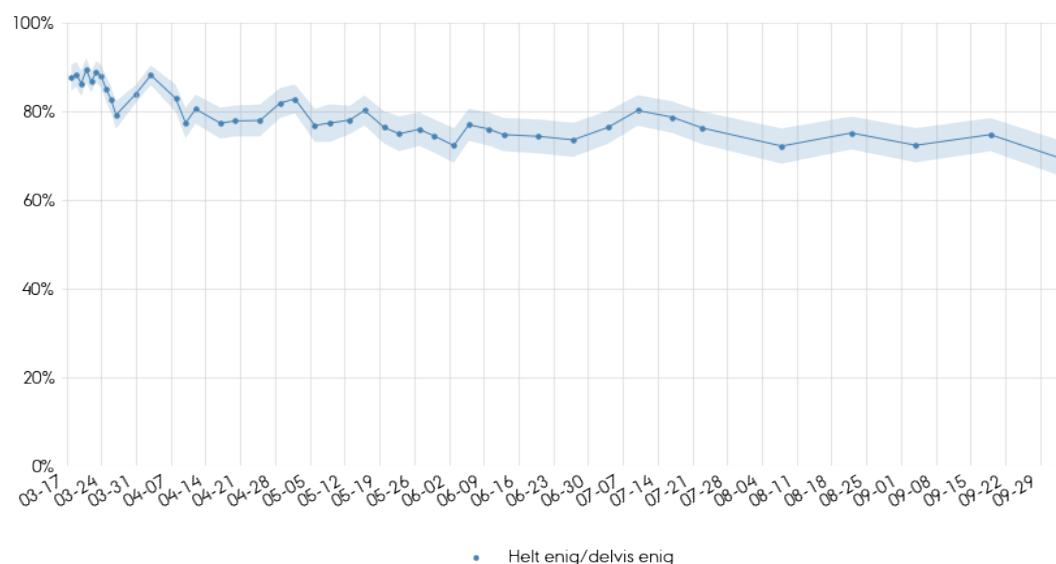
12.1 Andel der støtter op om de respektive tiltag for at stoppe smittespredningen.

Note: N = 1.032. De lodrette streger indikerer 95% konfidensintervaller. Figuren viser andelen, der har svaret "Støtter op" til følgende spørgsmål: "Som du måske ved, så har mange lande indført forskellige tiltag for at stoppe spredningen af COVID-19 epidemien. Vi vil gerne vide om du støtter eller er imod de følgende tiltag i dit land: 1) nedlukning af skoler og universiteter, 2) nedlukning (eller tvungen hjemmearbejde) af alle ikke-essentielle arbejdspladser (eks. supermarkeder og lægehuse), 3) aflysning af offentlige begivenheder, 4) aflysning af private arrangementer med over 100 deltagere, 5) nedlukning af offentlig transport, 6) gøre det obligatorisk for folk at blive hjemme (kun at måtte forlade huset med særlige undtagelser), 7) begrænse den interne rejseaktivitet mellem byer/regioner, 8) gøre det obligatorisk for folk at bære mundbind på offentlige steder, 9) forbyde indrejse for udlændinge fra specifikke regioner". Figuren er baseret på data for perioden 13/9-3/10.

13 Gennem hele perioden har opbakningen til den førte politik for at håndtere corona-virussen både været høj og svagt faldende. Opbakningen har nu nået det laveste niveau for hele perioden.

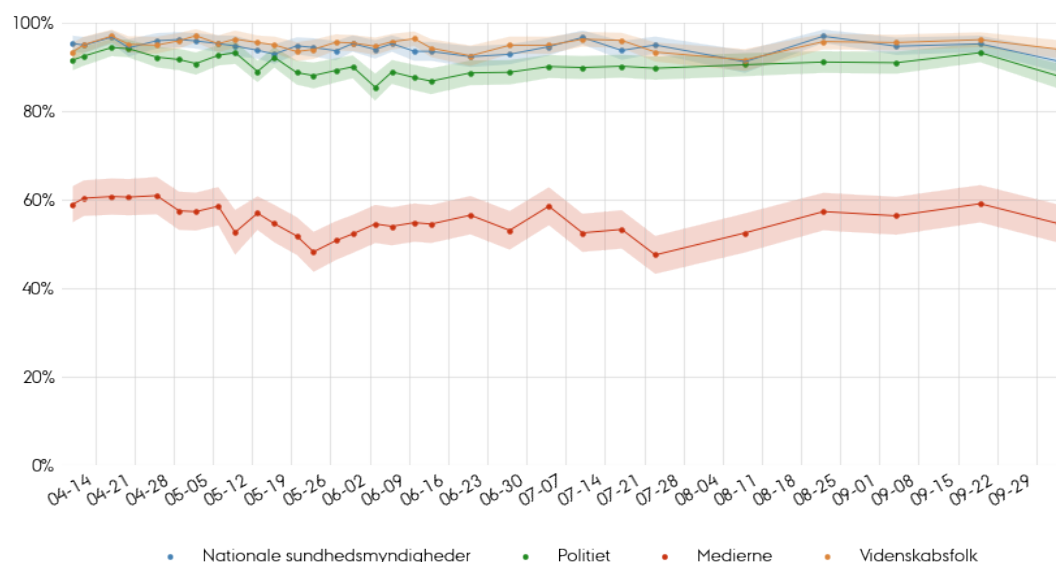
13.1 Udvikling i andelen, der mener, at regeringen har ført den nødvendige politik for at håndtere corona-virussen

Note: N = 23.795. Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figuren viser udviklingen i andelen, der har svaret "Helt enig" eller "Delvis enig" til følgende spørgsmål: "Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn: Regeringen har ført den nødvendige politik for at håndtere corona-virussen."

14 Danskerne har haft et konstant højt niveau af tillid til både de nationale myndigheder, politiet og videnskabsfolk. Der er et markant lavere niveau af tillid til medierne.

14.1 Udvikling i danskernes tillid til autoriteter og organisationer

Note: N = 15.414. Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figuren viser udviklingen i andelen, der har svaret "I nogen grad" eller "I høj grad" til følgende spørgsmål: "Hvor meget stoler du på de følgende institutioner, når det kommer til corona-krisen? 1) De nationale sundhedsmyndigheder, 2) Politiet, 3) Medierne, 4) Videnskabsfolk."